

Hugo Haas

ŽIVOT JE PES

Oldřich Nový byl nejslavnějším prvorepublikovým filmovým milovníkem a Vlasta Burian králem komiků. Největší hvězdou tehdejšího stříbrného plátna byl ale Hugo Haas. Věcným, civilním, a přesto noblesním hereckým projevem s typickými sarkastickými průpovídkami o notný kus předběhl svou dobu a jako filmař dokázal uspět i v Americe.

t: Jindřich Göth / foto: repro z knihy: Pavel Taussig / Hugo Haas, Život jako film

Dodnes se nám podobného hereckého typu nedostává. Hugo Haas hrál moderně, nikdy se neuchyloval k lidovému „dělání srandy“. Na své postavy nahlížel s ironickým odstupem a rád je nechával jaksi mimochodem glosovat dění kolem. V jádru pro ně ovšem měl hluboké pochopení. Proto jsou jeho prostopášní flamendři, staří mládenci a nerudní mravokárci tak živoucí a dodnes oblíbení.

Ty vole, divadlo?

Narodil se v únoru 1901 v Brně do rusko-německo-židovské rodiny obchodníka s obuví. Umělecké sklony po matce Olze, za svobodna Epsteinové, milovnici umění a vášnivě zpěvačce dumných písní z rodného Ruska.

Otec Zikmund byl spíš pragmatik. Chtěl, aby synové Hugo a Pavel skvěle ovládali oba tehdejší zemské jazyky, proto je poslal do německé základní školy, ale reálku už vychodili českou. Hugo nebyl nijak oslnivý student. Třídní knihy se hemžily poznámkami o jeho neposedné povaze a o prospěchu nejvýstižněji hovoří zápis z porady profesorského sboru z května 1917, v němž byl žák Haas shledán nedostatečným v dějepise, zeměpise, chemii a deskriptivní geometrii.



CO S VYSLOUŽILÝM KLAUNEM? Ve filmu *Jednou nohou v pekle ztvárnil stárnoucího herce, který se protlouká životem.*

Praktické vzdělání Hugovi příliš neříkalo, a tak raději přestoupil na konzervatoř. Na muzické vzdělání obou bratrů Haasových dohlížel samotný Leoš Janáček. Starší Pavel se pod jeho dohledem věnoval skladbě a Hugo k němu docházel na hodiny fonetiky.

K hraní se dostal víceméně náhodou, na základě ministerského příkazu, podle něhož museli všichni žáci hudebních škol povinně navštěvovat mimiku a deklamaci. Posluchač Haas nastudoval antickou klasiku, Brutovu řeč k lidu, a jelikož na herectví nepomýšlel,

odvedl svůj part na jevišti brněnského divadla s naprostým klidem.

Po představení za ním přišel ředitel divadla Václav Štech a nabídl mu, zda by nechtěl nastoupit do činohry. Haas souhlasil a za jeho maminkou, která byla toho času v zahraničí na ozdravném pobytu, putoval telegram od hlavy rodiny: „Hugo je u divadla.“

„Ty vole, tobě nemůže člověk nechat děti na chvíli. Na tebe se člověk nemůže spolehnout, jen odjedu, uděláš takovou pitomost!“ zněla jadrná odpověď paní Haasové.

Přichází pan Načeradec

V roce 1920 nastoupil Haas do Národního divadla v Brně, kde působil do roku 1923. Následovalo angažmá v ostravském Národním divadle moravskoslezském a pak se usadil v Praze. Nejprve v divadle Komedie, dále ve vinohradském divadle a v roce 1930 se stal členem činohry Národního divadla. V té době se začal prosazovat i ve filmu. První role si odbyl ještě v němé éře, kde nemohl uplatnit svůj školený hlas a originální projev.

Výrazněji na sebe upozornil až v komedii *Muži v offsidu* podle románu Karla Poláčka, který si mimochodem Haasovo obzazení do role Richarda Načeradce doslova vyvzdoroval. Ve své intuici se nemýlil,



Hugo Haas

* 19. února 1901
v Brně, Rakousko-
-Uhersko

† 1. prosince 1968
ve Vídni, Rakousko

► 1920 byl přijat do
čínohry Národního
divadla v Brně, o čtyři
roky později nastoupil
do pražského divadla
Komedie

► 1925 debutoval ve
filmu Z českých mlýnů

► 1932 zazářil jako
pan Načeraďec v ko-
medii Muži v offsidu

► 1937 režíroval film
Bílá nemoc

► 1938 oženil se s Ma-
rií von Bibikoff, o rok
později se jim narodil
syn Ivan

► 1940 objevil se ve
francouzském filmu
Moře v plamenech

► 1944 hrál po boku
mladičkého Gregoryho
Pecka v dramatu Dny
slávy

► 1951 natočil filmy
Hlídač č. 47 a Dívka na
mostě

► 1952 rozvedl se

► 1962 natočil posled-
ní film Paradise Alley

► 1969 za tragických
okolností zemřel syn
Ivan

► 2009 zemřela mu
manželka

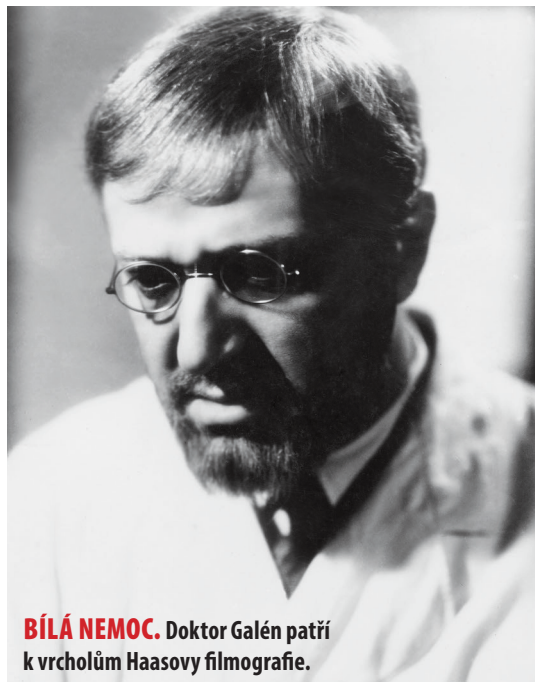
Hugo Haas



**MILENCI NA PLÁTNĚ
I V SOUKROMÍ.** K jeho mnoha
milostným románkům patřil
i ten s Adinou Mandlovou.



PŘÍLIŠ ŽIVÝ NEBOŽTÍK. Ve filmu *At žije
nebožtík* v roli Petra Suka naplno rozehrál
všechny polohy svého talentu.



BÍLÁ NEMOC. Doktor Galén patří
k vrcholům Haasovy filmografie.

dosavadní divadelní milovník se na plátně představil jako svrchovaný komik. Dokonale proměnil svůj zevnějšek, z líbivého třicetiletého elegána se stal padesátník s knírem a cvikrem, bombardující své okolí neodolatelně suchými průpovídkami pronášenými huhňavým nosovým hlasem.

Filmový historik Pavel Taussig v knize *Hugo Haas – Život jako film* připomíná fakt, že Načeradcovo oblíbené rčení „takovej život mně může bejt ukradenej“ tehdy vešlo do běžného hovoru a stalo se nejspíš první českou filmovou hláškou.

Nevíš, že jsem Žid?

Ve zlaté éře prvorepublikových filmů šel z role do role: *Život je pes*, *Okénko*, *At žije nebožtík*, *Mravnost nade vše*, *Poslední muž*... Ne vždy šlo o bezchybná díla, ale i ve schematických filmech dokázal vytvořit uvěřitelnou postavu.

Stal se skutečnou filmovou hvězdou se vším, co k tomu patří: alkohol, probdělé no-

ci, zběsilé jízdy noční Prahou, kokain a také přízeň krásných žen. V jeho ložnici se jich vystřídal mnoho, svého času byla jeho milenkou i Adina Mandlová, kterou uvedl do filmového světa. Bouřlivý život a kokainové tahy vzaly za své v roce 1938, kdy se oženil s Marií von Bibikoff, které láskyplně přezdíval Bibi.

Haas se nespokojil s pouhým hraním a začal se věnovat i psaní námětů, scénářů a režii. Když pomineme celkem tuctová díla *Kvočna* nebo *Děvčata, nedejte se!*, vrchol jeho režijní filmografie tvoří přepis hry *Bílá nemoc* blízkého přítele Karla Čapka, který se s Haasem podílel i na scénáři. Herec si tu zahrál hlavní roli doktora Galéna, což je jedna z nejsilnějších postav, kterou na plátně stvořil.

To už ale přišla okupace a nad Haasem se stahovala mračna. Nacistům byl trnem v oku jeho židovský původ, pro který byl nucen odejít z angažmá ve Stavovském divadle. Vyhozov to byl velmi ponižující a herec se dlouho zdráhal svěřit své milované

Bibi, v té době navíc těhotné. Nastudoval si proto další roli, tentokrát tragickou: hrál před ženou, že večer odchází do divadla, a pak dlouho bloumal ulicemi. Až jednoho dne se konečně rozhodl jít s pravdou ven, ale nebyl by to sebeironický Haas, kdyby si odpustil vtip. Když se ho Bibi ptala, proč ho vyhodili z divadla, odpověděl: „Protože jsem ukradl zlaté hodinky. Nevíš, že jsem Žid?“

Vyhozený Marlon Brando

Východisko bylo nasnadě: emigrace. Haasovi před zdviženými pravicemi prchli nejdříve do Francie, pak do Portugalska a následně zakotvili v USA. O novorozeného syna Ivana se zatím v rodné vlasti starala Hugova švagrová a ošetřovatelka, s rodiči se poprvé setkal v Americe až po skončení války.

Začátky v zahraničí byly krušné. Haas se zprvu učil role foneticky, aniž věděl, co přesně říká. On sám ale paradoxně tvrdil, že jako cizinec to měl za oceánem snazší.

BIBI.

Bývalá manželka Marie „Bibi“ stojí u jedné z jeho fotografií na výstavě ke 100. výročí Haasova narození, která proběhla v roce 2000 v Průmyslovém paláci pražského Výstaviště.



„Hrál jsem jenom cizince a nemusel jsem se bát dělat chyby, mohl jsem hledat slova.“

Přílišným studem podle všeho opravdu netrpěl, a když se mu něco nezdálo, dovedl to dát razantně najevo. Jednou ho při zkoušce rozptyloval jakýsi mladík, který stál vedle jeviště a s pootevřenými ústy sledoval každý hercův pohyb. „Prosím vás, buďte tak hodní, řekněte někdo tomu chlapci, jestli by nemohl jít do hlediště nebo někam jinam, on stojí tak blízko a kouká mi do huby, jak s tím zápasím, to je hrozný,“ obrátil se Haas na kolegy. Hoch po něm střílel zlým pohledem, ale poslechl. Druhý ten tam byl zase a Haas opět prosil, aby ho odvedli pryč...

Příběh měl dohru za patnáct let, kdy se Haas ocitl v Hollywoodu. Jednou se nachomýtl k velkému sročení, když dav nadšených fanynek atakoval Marlona Branda. Ten si Haase všiml a namířil si to přímo k němu. „Hello, mister Haas,“ pozdravil ho. A když se oslovený dotázal, odkud ho hollywood-

ská hvězda zná, Brando odpověděl: „Vždyt jste mě vyhodil z divadla!“ Na svého „učitele“ ani po letech nezapomněl. Dokonce velmi stál o to, aby si společně s Haasem zahrál ve filmu. Bohužel na to nedošlo.

V Chaplinových šlépějích

V Americe se Hugo Haas vypracoval v soběstačného filmaře, který si své snímky

✉ „Představ si, kdybych přijel do Prahy a rozčilením by mě trefil šlak a kdybych umřel...“

píše, režíruje, produkuje a hraje v nich hlavní role.

Jeho prvním režijním počinem byla adaptace románu Josefa Koptý Hlídač č. 47. Namísto komedií se přiklonil k sentimentálním dramátům, v centru jeho příběhů jsou stárnoucí muži, kteří podlehnou kouzlu krásné mladé dívky a zatouží po její lásce. Zpravidla jsou ale ve svém milostném tokání nevyslyšeni a skončí sami, případně se svým psem.

Nedá se říci, že by si Haas vytvořil osobitý filmový rukopis nebo udivoval neotřelými náměty. Soustředil se na jímavé příběhy konvenující diváckému vkusu. Mnohé jeho filmy jsou spíše odvozeninami slavnějších děl, například Jednou nohou v pekle je variací na film Chaplin tulákem. Haas byl Chaplinovým velkým obdivovatelem a několik svých filmů točil v jeho bývalém studiu, které si pronajal.

Vrány nesou smrt

Koncem 50. let Hugo Haas opustil USA a vrátil se do Evropy. Krátce pobyl v Itálii a v roce 1961 se usadil ve Vídni, kde zůstal až do své smrti. S manželkou Bibi už formálně nežil, rozvedl se s ní v roce 1952, ale měl ji stále rád a ona jeho. Pravidelně se navštěvovali, ale žít společně už nedokázali.

Do Československa se podíval ve třiašedesátém. O tom, jaké jím cloumaly pocity, když na hlavním nádraží vystoupil z rychlíku, svědčí tato slova: „Pořád jsem si říkal: ‚Nebreč, nebreč, poněvadž jak začneš brečet, tak je po všem.‘ Tak jsem se snažil bejt veselej.“ A aby skryl dojetí, hned na nádraží všechny přítomné typicky po haasovsku zboural: „Moc vám děkuji všem, že jste přišli. Já jsem řekl ve Vídni jednomu svému kamarádovi: ‚Představ si, kdybych přijel do Prahy a rozčilením by mě trefil šlak a kdybych umřel...‘ A on: ‚Udělej to! To bude ohromně efektní.‘“

Tak šokující entrée si Hugo Haas nepřipravil, ale úplně ve formě už nebyl. Sužovalo ho astma, špatně spal a dobře na tom nebyl ani psychicky. Poslední den svého života si vyšel s Bibi na procházku a společně si zašli na oběd, na palačinky. Pak si sedl do vozu a čekal, až Bibi vyvenčí milovaného psa Dodouška. Když se vrátila, ukázal na hejno vran, které kroužilo na nebi: „Podívej, támhle je smrt.“

O pár hodin později dostal astmatický záchvat, když si vařil vajíčka. Usnul, voda přetekla a štiplavý kouř, kterého se nadýchal, mu přivodil kolaps. Vejce byla, jak později prozradila Bibi, černá jako vrány. ■